

nederlandsdagblad

JAARGANG 78 NR. 21465 WWW.ND.NL REDACTIE@ND.NL 088 1 999 999 **CHRISTELIJK BETROKKEN**

Zoon Josha:
*'Klimaatactie
is beter dan
niks doen.'*

A12 blokkeren of niet?

pagina 4

Vader Frank:
*'Actievoerders
krijgen systeem
niet duurzamer.'*

Open monumenten

Deze kerk trekt tienduizenden bezoekers per jaar

pagina 16

advertentie

Laat uw geld voor u werken

- Jaarlijks rendement 11%
- Spreading over circa 10 MKB-ondernemingen
- Betrouwbaar dividendinkomen
- Deelname vanaf € 100.000

www.TFH-Holland.nl

advertentie

Risico's van de digitale euro

pagina 10

Van Dam, Van Dam & Verkade

Onze standaardrente wordt 3,5% bij een jaar opzegtermijn. Incidentele actierente: 5%.

Bel: 020-4896500

ZONDAG

Gevonden

Noor voelt zich uit een angstig duister bevrijd

pagina 12

WILLEKE

nd.nl/cartoons

Zo jaag je de religiestress onnodig op **COMMENTAAR PAGINA 3**

PRIJS € 3,30 ZATERDAG € 4,65

NL

ANNELIES BUIT nd.nl/klimaat BEELD JEROEN JUMELET

Joshua op de A12, Frank blijft thuis: 'Pap, jouw verhaal is te makkelijk'

Als je je zorgen maakt om het klimaat, wat doe je dan? Aan de keukentafel van de familie Mulder is dit regelmatig onderwerp van gesprek. 'Joshua denkt: als we het goed uitleggen, zullen mensen veranderen.'

► UTRECHT

'Ik ga me laten arresteren. Ik denk dat het nodig is', zegt Joshua Mulder (15) resoluut. Hij gaat vandaag naar de blokkade van de A12 om aandacht te vragen voor het klimaat. Zijn vader Frank (45) kijkt trots naar hem: 'Hij heeft er goed over nagedacht en ik heb respect voor zijn standpunt.' Toch blijft Frank thuis. 'Ik vind deze blokkade te veel gericht op de politiek. De demonstranten denken: als de regering doet wat wij zeggen, dan komt het goed. Daar geloof ik niet in.'

Met de blokkade wil klimaatactiegroep Extinction Rebellion bereiken dat de overheid direct stopt met fossiele subsidies aan bedrijven. De blokkade is permanent: de demonstranten zeggen dat ze pas weggaan als de overheid hun eis inwilligt. Het is voor Joshua de derde keer dat hij meedoet aan zo'n blokkade, samen met zijn moeder en broertje. 'Eerder ging ik elk jaar naar een demonstratie. Mensen waren niet echt geïnteresseerd. Pas toen ik meedeed aan een illegale actie en me liet oppakken, wilde iedereen weten waarom.'

Dat is dan ook zijn belangrijkste motivatie om vandaag weer mee te doen: andere mensen beïnvloeden en gesprekken voeren over het klimaat. 'Veel arme mensen lijden onder klimaatverandering. Er is hongersnood en verwoestijning. Eilanden fikken af en mensen gaan dood. Wij als rijken veroorzaken dit, maar wij leven hier gewoon door en

hebben geld genoeg om onze dijken op te hogen.' Het is een groot en onrechtvaardig probleem, vindt Joshua.

te makkelijk

Maar is het blokkeren van een snelweg een goede manier om hier aandacht voor te vragen? Vader Frank, journalist, denkt dat het de kern van het probleem niet aanpakt. 'Joshua hoopt dat mensen voor het goede gaan kiezen. Hij denkt: als we het goed uitleggen, zullen mensen veranderen. Maar ik denk niet dat actievoerders het systeem duurzamer gaan krijgen.'

Joshua: 'Maar er zijn niet zoveel alternatieven. En het is beter dan niks doen.'

'Veel jongeren zeggen direct: het mag niet van mijn ouders.'

Frank: 'Ik bespeur een soort maakbaarheidsdenken: wij als goede mensen gaan de rechtse elite afschaffen en dan redden we de planeet. Maar is dat de weg van Jezus? Hij leefde met onrecht om zich heen: de Romeinse overheerser zoog alles leeg. En wat deed Hij? Hij getuigde van een ander koninkrijk en vraagt ons dat ook te doen. Daarin moeten we onze oude gewoontes achterlaten, onze vijanden liefhebben, al ons geld weggeven. Ons comfort opzeggen. Zolang mensen zich niet laten leiden door Gods Geest verandert er in de kern niks aan het systeem. Want dat systeem is veel kwader en machtiger dan we denken.'

Joshua: 'Jij hebt heel erg het idee: op een dag maakt God het goed, dus we hoeven niet te focussen op zo'n actie. Maar totdat dat nieuwe koninkrijk

komt, zullen er mensen lijden. En daarom vind ik ook dat we er nu iets aan moeten doen.'

Frank: 'Ik denk ook dat we roofbouw plegen op de aarde en dat dat niet eeuwig houdbaar is. Insecten sterven uit, bossen worden gekapt. Maar ook sociaal zagen we de stoelpoten onder ons vandaan. Weet je hoeveel gebroken gezinnen er zijn? De helft van de jongeren in onze wijk hier ziet zijn vader vertrekken in zijn jeugd. Dat is dramatisch. Dan gaat het vanzelf een keer mis. Joshua wil de schade zo veel mogelijk beperken, iedereen waar-schuwen. Maar ik accepteer veel meer dat die klap komt en ik kijk wat God gaat doen. Ik wil werken aan gemeenschappen waar ruimte is voor vriendschap, gebed, hoop en liefde voor de natuur, voor na de klap. Omdat we weten dat er uiteindelijk hoe dan ook een rijk van vrede gaat komen.'

Joshua: 'Ik vind jouw verhaal te makkelijk. Jij vertelde dit ook bij een debat laatst. Tegenover jou stond een radicale klimaatactivist van Extinction Rebellion. Aan het einde van de avond was iedereen het met jou eens. Maar jouw verhaal komt mensen wel goed uit.'

Frank: 'Het verhaal is niet te makkelijk. Maar je bedoelt: de verleiding is te groot voor luisteraars om daarna niks te doen.'

Joshua: 'Klopt. Het dwingt niet tot actie, prikkelt mensen niet. En ik wil juist dat mensen gaan veranderen.' Frank: 'En voor mij hoeft dat niet. Ik let er niet zo op of mensen luisteren. Ik wil wel radicaal zijn. Want Gods koninkrijk is radicaal. Ik wil afstand nemen van groei, geld en techniek. Ik wil minder autorijden. Ik wil het goede doen. Als dat is: met drie mensen in de regen demonstreren zonder camera's, dan moet je dat ook doen.'

woongroep

De Mulders wonen in een woongroep in een appartementenblok, verstoep

tussen hoge flats in de Utrechtse wijk Overvecht. De woongroep bestaat uit negen volwassenen en vijf kinderen. Een aantal huizen is voor vluchtelingen of anderen die – soms tijdelijk – onderdak nodig hebben. Frank: 'Onze woongroep is een voorbeeld van hoe je lokaal met arme en rijke mensen samen kunt leven. We zoeken naar een duurzaam en biddend leven.'

Tijdens de gezamenlijke maaltijden op maandagavond – vaak met restjes van de Voedselbank – wordt er regelmatig gediscussieerd over maatschappelijke thema's. Frank: 'Hoe kunnen we christen zijn in deze wereld? Doordat we altijd vluchtelingen om ons heen hebben, leven we altijd met het besef dat er iets niet klopt. Ze zijn met een bootje de Middellandse Zee overgestoken, ze zijn beschoten en kunnen zo weer teruggestuurd worden. Dat gaat niet direct over het milieu, maar is onderdeel van een groter verhaal. Het is een levenshouding. We discussiëren over de vraag: waar zien wij het koninkrijk van God?'

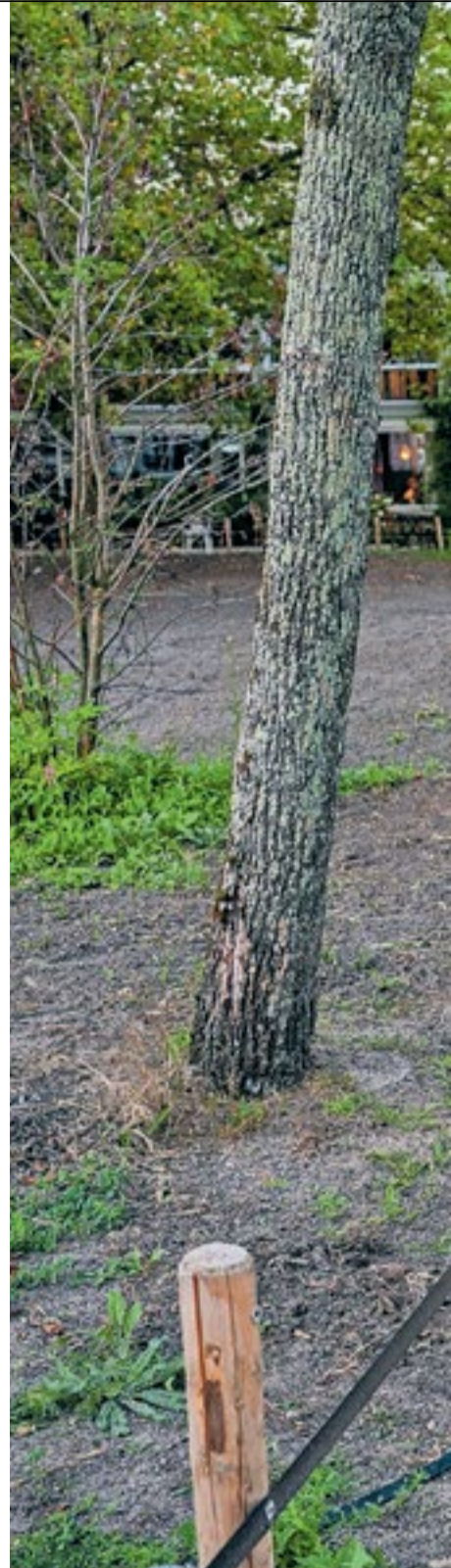
Joshua: 'En dat is een zoektocht. Ik zit op een christelijke school, maar vraag me weleens af: is dit het nou?'

Frank: 'Jij stoort je eraan dat je op school elke dag je leven aan Jezus mag geven, maar de volgende dag ook gewoon weer naar Ibiza mag vliegen.'

comfort

Joshua: 'De meeste mensen zijn niet bereid om iets in te leveren. Ze zeggen: ik wil wel duurzaam op vakantie, maar de trein is zo duur. Ik denk dat mensen niet zien hoe groot het probleem is. Herbruikbare koffiecups zijn niet de oplossing. We moeten anders gaan leven. Het zal je geld en comfort kosten.'

Door mee te doen met de blokkade laat Joshua zien dat hij zelf ook iets inlevert: 'Waarschijnlijk gaat de politieke taakstraffen uitdelen. Als ik ga spij-

Vader en zoon Mulder

belen, moet ik straks nablijven. Ik heb een feestje gemist doordat ik meedeed aan een actie. Toen waren mijn vrienden niet blij. Maar dat heb ik er voor over. En ik hoop dat ik daarover met mensen het gesprek kan aangaan.' Ook door het leven in een woongroep, leveren de Mulders in. Frank:

NL

BERENDIEN TETELEPTA nd.nl/nederland BEELD ANP

Staphorst twist over traditionele sintintocht

► STAPHORST

De Ondernemersvereniging Staphorst-Rouveen organiseert na 28 jaar geen sinterklaasintocht meer, nu de gemeente volgens haar voorwaarden stelt aan het uiterlijk van de pieten. De gemeente Staphorst betwist dat en hoopt dat er alsnog een intocht komt.

'Wij hebben geen voorwaarden opgelegd als het gaat om het uiterlijk van de knechten van Sinterklaas', zegt burgemeester Jan ten Kate. Volgens hem was de aanvraag voor de sinterklaasintocht nog in behandeling. 'Wij staan er als gemeente na wat er vorig

jaar gebeurde natuurlijk niet blanco in, en voerden daarover gesprekken met de organisatoren. Daar zal ook de mogelijkheid van roetveegpieten besproken zijn, maar een voorwaarde is het nooit geweest.'

Vorig jaar liep de intocht uit de hand tijdens een confrontatie bij de afrit van de A28 bij Staphorst. Actievoerders van Kick Out Zwarte Piet (KOZP), die hadden aangekondigd te komen demonstreren tegen de aanwezigheid van zwarte pieten, werden in hun auto's belaagd door inwoners van Staphorst. De gemeente besloot de demonstratie van KOZP voortijdig te

De intocht liep vorig jaar uit de hand.

beëindigen en kondigde een noodbevel af. De gemeente Staphorst kreeg dit jaar van externe adviseurs de op-

dracht te onderzoeken of een veilige intocht in het dorp überhaupt nog wel mogelijk is. De onderzoekers adviseerden de gemeente over twee toekomstscenario's. In het geval dat opnieuw een intocht met zwarte pieten én een KOZP-demonstratie plaatsvindt, moet de nadruk liggen op het in de grondwet vastgelegde recht op demonstreren.

Een andere mogelijkheid was om in Staphorst geen intocht meer te laten plaatsvinden waarbij zwarte pieten aanwezig zijn. Volgens het sinterklaascomité koos de gemeente voor die laatste optie: 'Dat de gemeente

mij gaat vertellen welke pieten ik mee moet nemen, dat meen je toch niet en is toch zeker niet waar?', schreef 'Sinterklaas' eerder al in een brief aan de gemeenteraad. 'Maar Sint laat zich niet zomaar verslaan, mijn komst zal echt op één of andere wijze wel door gaan. Hoe? Dat kan ik jullie nog niet verklappen', schreven de ondernemers. Het comité wilde vrijdag wegens 'tijdgebrek' geen reactie geven. Ten Kate laat het nieuws even bezinken. 'We kijken volgende week verder. Het is mijn grote wens dat er toch een intocht komt. Onze kinderen verdienen dat.' <

'We wonen in een klein huis met vier kinderen. We zitten dicht op anderen. Dat is soms zwaar. Ze hebben verdriet en daar lig ik ook van wakker. Maar daarin zien we ook God. Er bloeien vriendschappen op tussen mensen die niet op elkaar lijken. Mensen die veel ellende hebben meegemaakt, gaan voor anderen zor-

gen en zijn voor mij een voorbeeld in vergeven. Dus ons leven is ook veel rijker geworden.'

spijbelen

Joshua wil ook zondag en de dagen daarna naar de blokkade gaan, zo lang als het duurt. Dat betekent: spijbelen van school.

Frank: 'Nou, dat moet je ook nog door de "ouderraad" thuis zien te krijgen.'

Joshua: 'M'n moeder zei: je gaat gewoon naar school, je bent leerplichtig. Maar klimaatverandering is een heel groot probleem. Hoe belangrijk is het dan dat ik die paar lesjes mis, waar ik toch niks leer? Laat mensen

maar boos worden en vragen waarom ik ga.'

Frank: 'Er is geen draaiboek voor hoe je dit als gezin aanpakt. We bespreken met elkaar hoe we erin staan. Respect is daarbij belangrijk.'

Joshua: 'Ik weet nog niet of ik ga spijbelen maandag, maar ik ga het wel eerlijk tegen jullie zeggen. Ik ben niet bang voor straf. Dat maakt mij niks uit. Jullie argumenten, die vind ik belangrijk.'

Frank: 'Joshua is geen rebel. Hij kan luisteren. Wij richten onze opvoeding niet op bepaald gewenst gedrag, maar op bepaalde waarden die we hem willen leren. Ik ben blij dat hij zijn stem laat horen voor een betere wereld.'

'Ga voelen of je de waarden van Gods koninkrijk daar tegenkomt.'

Joshua: 'Ik denk dat ik handel vanuit de waarden die ik geleerd heb: dat je zelf iets inlevert voor een ander, dat je mensen helpt die het minder hebben.'

Frank: 'Ik hoop dat hij de waarden meekrijgt van het koninkrijk van God: vrede, vreugde en gerechtigheid.'

Joshua: 'Ik twijfel zelf nog wel of ik dit honderd procent doe als christen. Maar jij doet dat wel en de waarden die daaruit voortkomen heb je doorgegeven. Aan de andere kant van de wereld lijden de mensen en dat moet stoppen en je moet alles op alles zetten om dat te stoppen.'

Frank: 'Maar gaat een politieke campagne mensen echt veranderen? De eerste christenen voerden geen actie tegen de slavernij, maar ze gingen anders leven. Ze vertelden iedereen

dat ieder mens een kind van God is. Ze bouwden een gemeenschap van liefde die uiteindelijk de Romeinse slavernij heeft ondermijnd. Heel radicaal, maar niet top-down.'

linkse bubbel

Joshua: 'Ik vraag me ook wel af of de subsidies echt het probleem zijn en of mensen gaan veranderen als die worden afgeschaft. Sommige mensen bij Extinction Rebellion zijn ervan overtuigd van wel. Maar zij zitten in een linkse bubbel.' Joshua wil vooral zijn stem laten horen: 'Misschien heb ik een leuk gesprek met een persoon, maar maak ik honderd anderen boos omdat ze door de blokkade in de file staan. Die staan dan juist minder open voor onze boodschap. Dat vind ik wel lastig. Maar dit is in ieder geval beter dan stilzitten en niks doen.'

christelijke keukentafels

In een jaar tijd is er veel veranderd als het gaat om aandacht voor klimaat en demonstraties. Joshua: 'Een jaar geleden zeiden mensen tegen mij: je bent illegaal bezig en laat je arresteren, dat kan toch niet? Nu is er veel meer aandacht en acceptatie voor die acties. Ik heb veel gesprekken met leeftijdsgenoten. Soms vraag ik: kom je mee naar de A12? Vaak stokt dan het gesprek. Veel jongeren denken er zelf niet over na, maar zeggen direct: het mag waarschijnlijk niet van mijn ouders. Ik hoop dat dit artikel bijdraagt aan een debat aan de christelijke keukentafels.'

Frank ging in mei met zijn gezin mee naar een eerdere blokkade en was verrast door de vrolijke en hoopvolle sfeer die er bij de actie hing: 'Ga gewoon eens kijken. Ga voelen of je de waarden van Gods koninkrijk daar tegenkomt.'

Joshua: 'En als je er dan achter komt dat zo'n blokkade niet bij je past, ga dan niet gewoon maar door met je leven. Verzin iets anders wat je kunt doen.' <

NL

ANP

Geen nieuw seizoen Temptation Island

► HILVERSUM

Er komt voorlopig geen nieuw seizoen van het realityprogramma *Temptation Island*. RTL wil eerst 'meer duidelijkheid', zo laat content directeur Peter van der Vorst weten in een verklaring. Meerdere oud-deelnemers van het programma hebben zich de afgelopen dagen gemeld bij slachtofferadvocaat Sébas Dijkstra. Zij zeggen psychische klachten te hebben overgehouden aan hun deelname aan het programma. Van der Vorst zegt dat deze meldingen het 'nog urgenter' maken om samen met producent Simpel Zodiak met de betreffende deelnemers in gesprek te gaan. <

+

JACOLIEN VIVEEN nd.nl/geloof

Onderzoeker rouwadvertenties overleden

► BLARICUM

Hij onderzocht rouwadvertenties in kranten op geloofsteksten. Afgelopen week overleed hij zelf, de 89-jarige protestantse dominee Harry Venema. De voormalig industriepastor en voorganger wordt begraven in Blaricum.

'Als gij die God bemint en op zijn goedheid wacht, de oogst ruist in de wind als psalmen in de nacht', stond er boven zijn rouwadvertentie in *Trouw*. Dominee Harry Venema kreeg een liedtekst van Willem Barnard uit gezang 650 uit het nieuwe Liedboek (2013) mee als rouwtekst. Uniek,

want hij concludeerde zelf, in een onderzoek van ruim tien jaar geleden, dat het aantal geloofsteksten in de rouwrubriek van *Trouw* hand over hand afnam.

Vanaf de zomer van 2011 onderzocht de emeritus predikant een jaar lang rouwadvertenties uit *Trouw* op geloofstaal. Hij deed dat met medekrantenlezer en oud-huisarts Gerrit Grootendorst. De arts onderzocht zelf al eerder advertenties in andere kranten, waaronder het *Nederlands Dagblad*. Opvallend was dat er in deze krant in 95 procent een geloofstekst gebruikt werd. Volgens de advertentie-

afdeling van het Nederlands Dagblad is dat nog altijd een redelijk gebruikelijk percentage voor deze krant, het overgrote deel plaatst een bijbeltekst of verwijzing naar het geloof. Zowel *Trouw* als het *Reformatorisch Dagblad* kende indertijd minder geloofsteksten.

minder toevertrouwen

Na het bestuderen van 1387 rouwadvertenties in *Trouw* concludeerden Venema en Grootendorst in juni 2012 dat het aantal geloofsteksten merkbare afname. De afname was meer te zien bij mannen dan bij vrouwen. Met

name het aantal 'toevertrouwings teksten' daalde stevig. Steeds minder mensen plaatsten dus advertenties met teksten waarin de overleden persoon God prijst, naar Hem verlangt en zich aan Hem toevertrouwt.

Zes jaar voor hun rouwadvertentie-onderzoek onderzochten Venema en Grootendorst al grafsteenteksten in het Veluwe dorp Heerde. De secularisatie was nog niet merkbaar opgetreden in die gebeitelde opschriften. Het duo vermoedde dat het daarvoor te vroeg was en de geloofsafval pas goed zichtbaar zou zijn bij het overlijden van de naoorlogse generatie. <